

ритетними при виборі продуктів харчування для споживачів (ціновий попит і пропозиція є нееластичними).

Література:

1. Статистична інформація «Доходи та витрати населення (2002-2010 рр.)» [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Статистичний збірник «Рибне господарство України 2010 р.» / Державна служба статистики України; за ред. Ю. М. Остапчука. – К., 2011. – 44 с.

Рецензент: д.е.н., професор Музиченко А.С.

УДК 631.1:636.2:658

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВІДТВОРЕННЯМ БІОЛОГІЧНОГО КАПІТАЛУ СКОТАРСТВА

Кінева Т.С., аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті розкрито сутність аналітичної системи управління відтворенням біологічного капіталу скотарства, обґрунтовано методичні та практичні положення її організації в сільськогосподарських підприємствах.

In article the essence of an analytical control system is opened by reproduction of the biological capital of cattle breeding, reasonably methodical and practical positions of its organization in the agricultural enterprises.

Постановка проблеми. У сучасних умовах становлення ринкової економіки в Україні, все більшого значення набувають питання перегляду та вдосконалення теоретико-методологічних засад управління, в першу чергу його інформаційно-аналітичного забезпечення, яке в сьогоденні умовах є недостатньо сформованим. Однак, як показує дослідження, ефективність управління стримується відсутністю єдиної чітко злагодженої аналітичної системи управління, що повною мірою позначається як на якості прийняття управлінських рішень, так і на кінцевому результаті діяльності сільськогосподарського підприємства. Саме тому існує необхідність розробки і практичного впровадження такої аналітичної системи, яка б була зорієнтована на вирішення нових завдань, які стоять перед суб'єктами господарювання в сучасних умовах, зокрема підвищення конкурентоспроможності продукції, оптимізація рівня рентабельності, поліпшення їх соціально-економічного розвитку.

На сьогодні аналітична система не сформована як цілісна система, вона більшою мірою зорієнтована на виконання функцій звітності. Крім того, облікова інформація переважно обслуговує потреби зовнішніх користувачів (в першу чергу – податкових органів). Не розвинута і сервісна функція аналізу, що знижує обґрунтованість управлінських рішень в реалізації стратегічної місії сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування аналітичної системи управління присвячено праці багатьох вчених-економістів, зокрема: Ф.Ф. Бутинця, Б.Й. Валуєва, О.Д. Гудзинського, Г.Г. Кірейцева, В.Г. Лінника, В.Ф. Палія, П.Т. Саблука, В.К. Савчука, В.В. Сопка, Л.К. Сука, Л.С. Шатковської та інших науковців. Однак, незважаючи на значні здобутки

дослідників, досі залишаються невирішеними та потребують поглибленої розробки окремі теоретичні та методичні аспекти аналітичного забезпечення управління діяльністю сільськогосподарських підприємств та формування аналітичної системи управління відтворенням їх біологічного капіталу, в тому числі скотарства.

Постановка завдання. Метою статті є розробка теоретичних та методичних підходів до формування цілісної аналітичної системи управління відтворенням біологічного капіталу скотарства та обґрунтування її необхідності і основних напрямів запровадження в практику управління діяльністю сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах господарювання прийняття мобільних та ефективних управлінських рішень можливе виключно за наявності своєчасної, об'єктивної та найбільш повної інформації як про фінансово-майновий стан підприємства, так і про процеси його формування. Тож, саме від рівня інформаційного забезпечення залежатиме не лише ефективність та ступінь реалізованості управлінських рішень, а й ступінь досягнення кінцевої мети діяльності підприємства.

Першоосновною категорією системи аналітичного забезпечення управління сільськогосподарськими підприємствами (в т.ч. відтворенням біологічного капіталу) виступає інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [3, с. 1]. Дехто з дослідників закладає у категорію «інформація» нові знання, прийняті, усвідомлені й оцінені як корисні для вирішення тих чи інших управлінських завдань [6, с. 163].

У системі управління науковці виділяють такі ланки аналітичного забезпечення, як: інформаційне, облікове, аналітичне, інформаційно-аналітичне, пов'язуючи це з виконанням різних функцій менеджменту. Головне місце у системі управління належить загальному інформаційному забезпеченню, що підтверджується розглядом тлумачення його сутності.

У сутність поняття «забезпечення» покладено: 1) безпосередню здатність забезпечувати та задовольняти (постачати щось у достатній кількості) [5, с.424], 2) те, чим саме забезпечують (зокрема, матеріальні цінності, кошти) [10, с. 309].

Розглядаючи інформаційне забезпечення у своїх дослідженнях, В. Іванова наголошує, що під ним варто розуміти:

- процес постачання інформації будь-якого виду (структурована або неструктурована) та створення умов для доступу до неї;

- засіб (цінність), яким забезпечується користувач для задоволення своїх потреб та здійснення будь-якої діяльності, а саме інформація як ресурс [4, с.61].

Продовжуючи дослідження в цьому напрямку, О.В. Пархоменко наголошує на справедливості використання терміну «інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління», під яким варто розуміти поєднання всієї використовуваної в ній інформації, специфічних засобів і методів її аналітичної обробки, а також діяльності фахівців з її ефективного удосконалення та використання [7, с. 8].

У своїй науковій праці, О.Д. Гудзинський та Т.М. Пахомова, досліджують сутність та значення поняття «обліково-аналітичне забезпечення», яке є системою, яка має свою місію, структуру, складові елементи, механізми реалізації місії, основним призначенням якої є сервісне обслуговування системи управління, яке здійснюватиметься шляхом реалізації певних функцій [2, с. 90].

Всі ці поняття є різними за своєю суттю, оскільки розкривають різні аспекти (грані) процесу управління. Загальним (основотворчим) поняттям є «інформаційне забезпечення», на яке покладено функцію забезпечення всіх ланок і рівнів управління необхідною інформацією для прийняття ефективних та обґрунтованих управлінських рішень.

На сьогодні своєчасність, повнота та достовірність інформації є визначальними чинниками не лише для прийняття управлінських рішень, а й для вироблення обґрунтованих цілей, напрямів та стратегій діяльності суб'єктів господарювання. Однак, враховуючи сучасні великі та багатогранні потоки інформації, наголос варто робити на оперативності та повноті аналізу наявної інформаційної бази, а не на її формуванні.

Зазначене вказує на необхідність та актуальність розробки системи аналітичного забезпечення управління сільськогосподарськими підприємствами, в основу якої має бути закладено збір вихідних даних і первинної інформації, її узагальненні, встановлення причинно-наслідкових зв'язків впливу одних фактів на інших, на підставі отриманих результатів аналізу і наявного досвіду – агрегація даних, підготовка аналітичних довідок, звітів, прогнозування розвитку підприємства, галузі, регіону тощо.

Формуючи систему аналітичного забезпечення управління сільськогосподарським підприємством особливої уваги заслуговує процес відтворення біологічного капіталу, який є віддзеркаленням стану та перспектив розвитку господарюючого суб'єкта.

Досліджуючи етимологію значення процесу відтворення можемо виділити два основних, що це є:

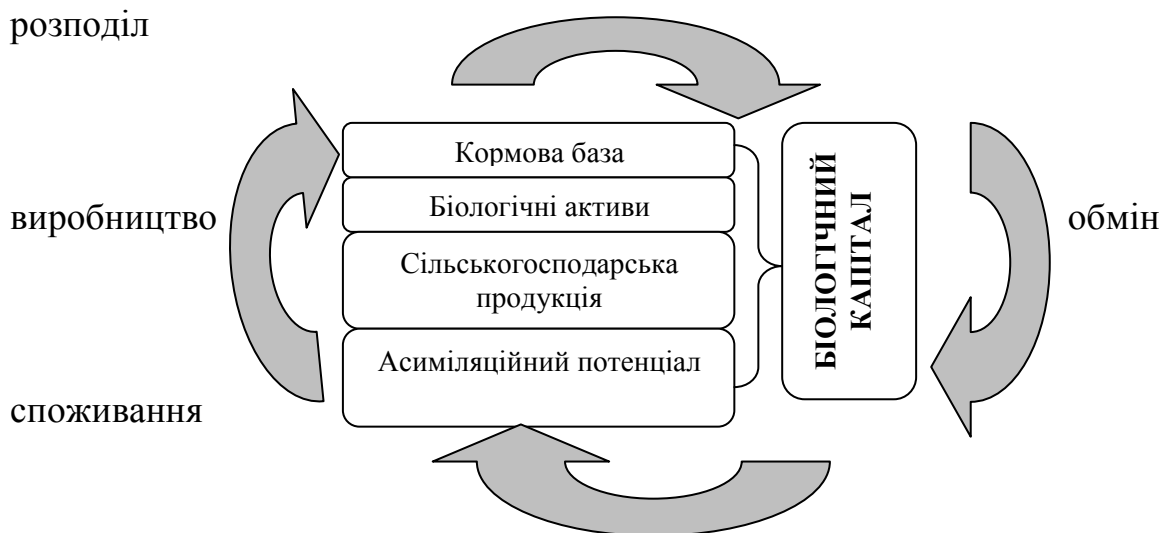
- постійне повторення процесу виробництва;
- виробництво, що взяте не як одноразовий акт, а як процес безперервного динамічного і послідовного повторення усіх його елементів [8].

Відтворенню капіталу, економічна енциклопедія дає наступне визначення – це безперервне його відновлення, яке забезпечує постійне повторення процесу виробництва [8].

Основними чинниками впливу при побудові системи аналітичного забезпечення відтворення біологічного капіталу скотарства є: специфіка діяльності підприємства, форма його власності, місце розташування (віддаленість від промислових або економічно-розвинутих центрів), поголів'я тварин, на дої молока, відтворювана здатність та інші фактори, які у своїй сукупності створюють своє мікросередовище де відбуваються господарські процеси, властиві виключно цій економічній одиниці.

Враховуючи сучасні умови господарювання, під відтворенням біологічного капіталу скотарства можна вважати безперервний біологічний процес, який забезпечує відновлення, розвиток та покращення якісних характеристик

структурних складових біологічного капіталу та замкнутий цикл виробництва в сільськогосподарському підприємстві (рис. 1).

ВІДТВОРЕННЯ			
Збільшення обсягів заготівлі кормів	Збільшення поголів'я тварин	Збільшення обсягів виробництва	Раціональне використання ресурсів
Підвищення концентрації кормових одиниць (обмінної енергії)	Поліпшення відтворюваної здатності	Зменшення собівартості за рахунок скорочення матеріальних витрат	Належна обробка землі (дотримання сівозмін, внесення добрив тощо)
Збільшення вмісту поживних і біологічно активних речовин	Підвищення продуктивності	Використання сучасної техніки виробництва та обробки пролукії	
Підвищення рівня поїдання кормів	Забезпечення нормованої годівлі та належних умов утримання	Підвищення якості виробленої продукції	
	Створення нових порід		

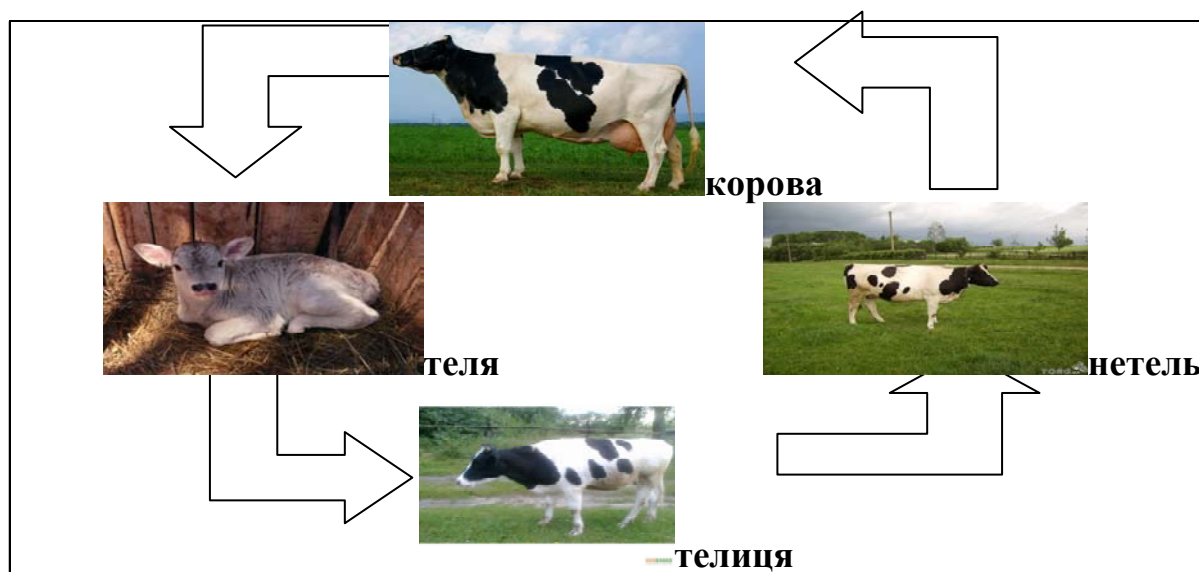

Рис. 1. Процес відтворення біологічного капіталу скотарства

Для забезпечення всіх ланок менеджменту інформацією велике значення має зіставність інтересів користувачів інформації, планування та прогнозування показників і параметрів господарських ситуацій, які спрямовані на формування ефективних господарських рішень, коригування показників, подання інформації на всі рівні управління економічної системи сільськогосподарської підприємства.

Погоджуючись з Авер'яновим В.Б., вважаємо, що основними підходами формування оптимальної системи аналітичного забезпечення управління відтворенням біологічного капіталу скотарства є:

1) орієнтація на реалізацію аналітичних потоків (в основі – традиційна теорія управління);

2) орієнтація на обґрунтування рішень і вдосконалення процесів їх прийняття, на побудову мережових моделей (в основі – аналіз прийняття рішень);

3) орієнтація на поділ інтегрованої аналітичної системи на ряд локальних підсистем, кожна з яких зорієнтована на прийняття одного чи групи управлінських рішень (системно-аналітичний підхід) [1].

Поділяючи думку, В.К. Савчука [1, с. 12], який переконливо доводить виконання функціями менеджменту таких завдань, як: координація, регулювання, стабілізація, активізація та стимулювання процесу управління, варто підкреслити, що саме від належної організації та постійного керівництва процесом управління відтворенням біологічного капіталу скотарства залежить ефективність всієї аналітичної системи.

Наведене схематичне зображення аналітичного забезпечення управління відтворенням біологічного капіталу скотарства дає змогу виокремити його основні функції та напрями їх реалізації. Нами виділено п'ять основних функцій, які забезпечують формування та обробку інформаційної бази про господарські процеси діяльності аграрного підприємства, з метою забезпечення ефективного відтворення біологічного капіталу скотарства.

Аналітична система управління відтворенням біологічного капіталу скотарства в сучасних умовах ефективна лише в межах дії п'яти площин менеджменту: організація і керівництво, облік, аналіз, контроль, планування та прогнозування (рис. 2).

Функція «організація і керівництво» забезпечує створення методичних засад діяльності суб'єкта господарювання та регулювання напрямів їх досягнення (реалізації), використовуючи прийоми стимулювання, координації та стабілізації. Облік, у загальній аналітичній системі управління відтворенням біологічного капіталу скотарства, виступає джерелом формування інформаційної бази та створює необхідні умови для реалізації функцій аналізу (на який покладено обробку та формування інформації для оптимізації управлінських рішень), контролю, планування та прогнозування подальших стратегічних напрямів розвитку.

Дослідження сучасних наукових праць показує, що роль аналітичної функції у системі менеджменту нівелюється, при однозначному розумінні, що без аналітичного осмислення сутності будь-якого процесу (об'єкту або явища), неможливо забезпечити виконання інших функцій управління.

Рис. 2. Схематична модель аналітичного забезпечення управління відтворенням біологічного капіталу скотарства

На сьогодні, більшість дослідників, на перший план виводять облікове забезпечення, яке ґрунтується виключно на фактично зафіксованій інформації, не враховуючи динамічні зміни розвитку економіки, що вимагає оперативного прийняття управлінських рішень.

Це дає підстави для переорієнтації напрямів управління та розробки моделі управління відтворенням біологічного капіталу скотарства, яка ґрунтується на аналітичному розумінні сутності біологічних процесів галузі, врахуванні впливу дії соціально-економічних та екологічних факторів, а також рівня забезпеченості ресурсами (земельними ділянками, кормами тощо).

Закривають нашу модель аналітичного забезпечення управління відтворенням біологічного капіталу скотарства два визначальних елементи – зовнішнє і внутрішнє середовища, які стають фундаментом для реалізації всіх складових системи управління. Адже, у процесі формування аналітичної системи управління необхідно враховувати, що у зв'язку з ускладненням умов функціонування підприємств (наслідок впливу політичних, соціально-економічних та інших чинників) підвищуються вимоги до координації діяльності підприємства та його структурних підрозділів, від узгодженості дій яких визначається ефективність функціонування підприємства і економічна безпека розвитку галузі в цілому.

Таким чином, формування чітко злагодженої аналітичної системи управління відтворенням біологічного капіталу скотарства дає можливість:

- дослідити й удосконалити кожний із елементів загальної структури для оптимізації процесу прийняття управлінських рішень;
- визначити послідовність (поетапність) виконання робіт із формування інформаційної бази аналітичної системи, враховуючи особливості функціонування сільськогосподарського підприємства та розглядаючи роботу структурних елементів у тісному взаємозв'язку;

- врахувати всі рівні деталізації інформації відповідно до рівнів управління підприємством.

Висновки. Отже, аналітична система управління відтворенням біологічного капіталу скотарства, яка здатна забезпечити користувачів необхідною інформацією для прийняття адекватних до поточних господарських потреб управлінських рішень, включає в себе сім підсистем: організація і керівництво, облік, аналіз, контроль, планування та прогнозування, внутрішнє й зовнішнє середовища господарювання. Для успішної організації та виконання обліково-аналітичних робіт у загальній системі аналітичного забезпечення управління відтворенням біологічного капіталу скотарства необхідно врахувати:

- склад і динаміку кількісних та якісних змін структурних складових біологічного капіталу скотарства;

- особливості процесу відтворення у даній галузі;

- вплив факторів (внутрішніх і зовнішніх) як на структуру біологічного капіталу, так і на його відтворювальну здатність.

Таким чином, запропонована аналітична система дає можливість оптимізувати процес управління відтворенням біологічного капіталу скотарства.

Література:

1. Авер'янов В.Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / В.Б. Авер'янова. - К.: Факт, 2003. - 384 с.

2. Гудзинський О.Д. Теоретичні аспекти формування обліково-аналітичного механізму менеджменту/ О.Д. Гудзинський, Г.Г. Кірейцев, Т.М. Пахомова // Облік і фінанси АПК. – 2008. - № 3. - С. 89 – 93.

3. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - №48. – С.650.

4. Іванова В. Щодо формування системи інформаційного забезпечення розвитку економіки України / В. Іванова // Економіст, квітень 2008, №4. - С.61-63

5. Ожегов С.И. Словарь русского языка: 70000 слов / Под ред. Н.Ю. Шведовой. – 22-е изд., стер. – М.: Рус. яз., 1990. – 921с.

6. Олійченко І.М. Інформація та самоорганізація в органах державного управління / І.М. Олійченко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2007. - №31. – С.162-165.

7. Пархоменко О. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічним прогресом» / О. В. Пархоменко. – Київ, 2006. – 24с.

8. Політична економія / [Федоренко В.Г., Діденко О.М., Руженський М.М., Іткін О.Ф.]. -Підручник / За науковою ред. доктора економ. наук проф. В.Г. Федоренка. – К.: Алерта, 2008. – 487 с.

9. Савчук В.К. Економічний аналіз діяльності підприємств і організацій АПК : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. екон. наук: спец. 08.00.05 «Економіка, планування, організація управління народним господарством і його галузями (сільське господарство)» / В.К. Савчук. – Київ, 1994. – 51с.

10. Сучасний тлумачний словник української мови: 65000 слів / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В.В. Дубігінського. – Х.: ВД «ШКОЛА». – 2006. - 1008 с.

Рецензент: д.е.н., професор Савчук В.К.